

POLITIKA U ZNANOSTI I VISOKOM OBRAZOVANJU

Hrvatska je kao mala zemlja imperativno upućena na očuvanje i razvoj ljudskih potencijala neovisno o izboru razvojnih rješenja. Nedvojbeno, to nije moguće bez učinkovitih sustava obrazovanja i znanosti. Na tragu ovih odrednica Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja već više od dva desetljeća uporno zagovara one vrijednosti i procese bez kojih, vjerujemo, nije moguće zemlju uvesti u društvo razvijenih europskih nacija. Na žalost, ponovno možemo konstatirati da niti jedna vlada u razdoblju od prošlog Sabora Sindikata nije bila u stanju dovesti hrvatski sustav znanosti i visokog obrazovanja u stanje u kojem bi on funkcionirao kao kreativni generator razvoja hrvatskog društva.

STANJE KONTINUIRANE KRIZE. Hrvatski znanstveni i visokoobrazovni sustav kontinuirano je opterećen ozbiljnim slabostima. Ali čak i u uvjetima teške ekonomske krize taj je sustav ipak uspio do značajne mjere ispuniti svoju društvenu zadaću stvaranjem novih kadrova u visokom obrazovanju te brojnim znanstvenim i tehnološkim doprinosima¹, i sve to unatoč teškim financijskim i materijalnim uvjetima².

Sveopća kriza u sustavu ogleda se ponajprije u **nepostojanju jasnih vizija, krizi upravljanja, lošem financiranju, nepostojanju povjerenja u institucije i nezapamćenom rastu pravne nesigurnosti** što rezultira nesposobnošću sustava da daje zapaženiji doprinos ekonomskom i sveukupnom razvoju društva.

Nadalje, i pored svih postojećih problema sustav je bio, i nadalje jest, nesklon pokušajima reforme i modernizacije. Napori aktualne politike i administracije kao i brojnih čelnika naših ustanova prečesto su usmjereni na očuvanje postojećeg stanja uz presudnu potporu neprincipijelnih saveza neodgovornih političara raznih pa i suprotnih stranačkih opcija. Takav sustav nesposoban je ne samo odgovoriti društvenim imperativima, nego je neučinkovit u zaštiti svoje vlastite pozicije. Uslijed umanjenog kredibiliteta nije u stanju učinkovito odgovoriti na daljnja smanjivanja proračunskih sredstava, što njegovu društvenu ulogu marginalizira, a sam sustav dovodi na rub opstanka.

Nažalost, **promašene ekonomske politike** lišene jasnih vizija koje stvaraju posvemašnji osjećaj besperspektivnosti nemaju negativne posljedice samo na plaće zaposlenika u znanosti i visokom obrazovanju i radne perspektive mladih istraživača, već nadasve na uvjete poučavanja i istraživanja.

Bez postavljanja obrazovanja i znanosti na prioritetnu listu svih razvojnih politika, bez stabilnog i održivog **financiranja** ustanova u skladu s vrednovanjem kvalitete njihova rada i bez podizanja razine odgovornosti svih sudionika akademske zajednice, ne može se očekivati odgovarajuća uključenost Hrvatske u europski znanstveni i obrazovni prostor.

NEPOSTOJANJE VIZIJE. Kontinuirano se pokazuje da **hrvatska politika i upravljačke strukture na svim razinama obrazovanje, znanost i inovacije ne percipiraju kao nezaobilazan uvjet budućeg ekonomskog razvoja zajednice** pa u skladu s time niti nemaju jasna opredjeljenja temeljem kojih bi na suvisli način razvijale sustav. Takvo mišljenje ima i preko 95 posto ispitanika nedavno objavljene studije „Kamo ide hrvatski znanstvenoistraživački sustav“³. Za razliku od mnogih zemalja u okruženju, kao Slovenija, Italija, Mađarska, Češka, Slovačka, Poljska, Turska... koje su u jeku ekonomske krize povećavale izdvajanje za istraživanje i razvoj, Hrvatska je politiku proračunskog rezanja najbolje demonstrirala upravo u području znanosti i obrazovanja⁴.

Izostanak odgovornog financiranja u izravnoj je vezi s izostankom vizije. Ako ne znate što ćete sa sredstvima onda ih nećete niti pojačano izdvajati. Takva politika ogleda se i u zabludama da će jednostavno kopiranje institucijskih rješenja iz drugih zemalja nužno polučiti iste rezultate. Ogleda se i u nereálnim očekivanjima da oslanjanje na financiranje iz EU fondova može biti supstitut kvalitetnom nacionalnom financiranju.

Sredstva iz različitih EU fondova mogu, kao mehanizam komplementarnog financiranja, značajno doprinijeti poboljšanju obrazovne i znanstveno-istraživačke infrastrukture. Neke od značajnijih investicija su pred samim početkom realizacije. Nažalost, glavnina takvih projekata će se realizirati bez suvislog

1 Analiza prof. dr. sc. Marijana Heraka, Glasnik NSZVO, svibanj 2016.

2 Prilog Nacrtu prijedloga politike u znanosti i visokom obrazovanju

3 Studija „Kamo ide hrvatski znanstveno-istraživački sustav: prema racionalnoj reformi ili prema entropiji i urušavanju“, Ivo Pilar, 2018.

4 Prilog Nacrtu prijedloga politike u znanosti i visokom obrazovanju

nacionalnog plana razvoja znanstveno-istraživačke infrastrukture.

Međutim oslanjanje na sredstva EU fondova a bez jasne nacionalne znanstvene politike može dovesti do toga da nam teme EU fondova nameću usmjerenje i strukturu znanstvenih istraživanja.

Sadašnja znanstvena vlast svjesna mnogih strukturnih problema najavljuje promjene. Na žalost, za sada je nejasno koji su vrijednosni temelji i ciljevi najavljenih promjena. Umjesto pomno planiranih reformi svoje adute za promjene vide u nedovoljno argumentiranim idejama o fleksibilizaciji plaća, nesigurnosti zaposlenja i jednostranom te kao takvom kontraproduktivnom poticanju konkurentnosti temeljenoj na mogućem jačanju privatnih inicijativa u obrazovnom sustavu.

KRIZA UPRAVLJANJA. Na nebrojeno primjera se pokazuje da vlada i pripadajuća ministarstva nemaju razvijen sustav upravljanja koji bi na temelju jasno definiranih i smislenih politika upravljali zemljom i resursima koja su im na raspolaganju. Međusobno usklađene strategije razvoja s pripadajućim politikama kao i kvalitetna međuresorna suradnja kao nužan uvjet modernog upravljanja su još uvijek nedosanjani san u hrvatskom političkom prostoru.

Jednako vrijedi i za ključne ustanove i/ili tijela zadužena za strateški osmišljeno i učinkovito upravljanje sustavom znanosti i visokog obrazovanja. Niti jedno od njih – Ministarstvo znanosti i obrazovanja (MZO) Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj (NZVOTR); Hrvatska zaklada za znanost (HRZZ); te Agencija za znanosti i visoko obrazovanje (AZVO) – ne obavljaju svoju misiju na zadovoljavajući način.

Odavno je naučena lekcija da je formalno donošenje strategija mršava ili nikakva garancija da će one biti i provedene. Zato su opravdani strahovi da *Strategija obrazovanja znanosti i tehnologije* usvojena 2014. godine neće biti ostvarena ni u nekim minimalnim okvirima. Primjerice, dosadašnji razvoj situacije vezane uz realizaciju samo jednog njenog dijela, kurikularne reforme, ne ulijeva povjerenje da je politika sposobna stručno i transparentno provesti predviđene reforme.

Konačno, svjedoci smo da se kadrovska politika do najviših vrhova izvršne vlasti prečesto rukovodi stranačkim križaljka i oportunističkim razlozima, a samo iznimno kompetencijama za pojedine funkcije. Nedavna istraživanja su pokazala⁵ da, prema percepciji djelatnika u našem sustavu, uzroci mnogih negativnih trendova proizlaze iz "grupnih interesa i čine jezgru za emanaciju klijentelizma i ortačkog akademizma diljem zajednice".

Različiti modaliteti korištenja javnog dobra za osobne probitke tolerirani ili organizirani od pojedinih uprava ne samo da su društveno neprihvatljivi nego se doživljavaju kao bitna prepreka za nužno potrebnu veću autonomiju institucija u upravljanju vlastitim resursima. Takva percepcija je pojačana podatkom iz nedavne studije Sindikata⁶ koja pokazuje da manje od 10 posto anketiranih sudionika izvještava da u njihovim ustanovama postoje transparentni sustav nagrađivanja rada iznad norme.

POTREBA ZA RADIKALNIM ZAOKRETOM U FINANCIRANJU. Hrvatska do sada nikad nije obrazovanje i znanost stavila u središte svojih razvojnih prioriteta što se najbolje vidi kroz kontinuiranu političku marginalizaciju resora te kroz nedostatno proračunsko financiranje. Za razliku od većine zemalja u okruženju koje bilježe porast izdvajanja za istraživanje i razvoj, Hrvatska bilježi pad. U jednom od, nažalost, (pre)rijetkih strateški promišljenih objava i ocjena aktualne politike, na neodrživost financijskog stanja u znanosti i visokom obrazovanju ukazalo je nedavno i NVZVOTR, ističući da su aktualne proračunske projekcije zapravo prijetnja budućnosti zemlje, njezinom razvoju i napretku.⁷

Čitav je niz pokazatelja⁸ iz kojih su vidljivi razmjeri zanemarivanja našeg sustava. Primjerice, većina nastavnika smatra da je njihovo nastavno opterećenje znatno veće od propisane norme i da je stvarni angažman u radu sa studentima veći od evidentiranog nastavnog opterećenja.⁹ Također, broj studenata i broj zaposlenih je na hrvatskim javnim visokim učilištima od 2008. rastao, ali ukupna javna sredstva koja se izdvajaju za visoko obrazovanje nisu¹⁰. Takvi podaci pokazuju da sustav znanosti i visokog obrazovanja

5 Studija „Kamo ide hrvatski znanstveno-istraživački sustav: prema racionalnoj reformi ili prema entropiji i urušavanju“, Ivo Pilar, 2018.

6 Istraživanje zadovoljstva radnim uvjetima zaposlenih u sustavu znanosti i visokog obrazovanja u RH, NSZVO i UniZg, 2016.

7 Stajališta i preporuke Nacionalnog vijeća za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj utvrđeni su na 8. sjednici održanoj 29. siječnja 2015. godine

8 Prilog Nacrtu prijedloga politike u znanosti i visokom obrazovanju

9 Istraživanje zadovoljstva radnim uvjetima zaposlenih u sustavu znanosti i visokog obrazovanja u RH, NSZVO i UniZg, 2016.

10 Prilog Nacrtu prijedloga politike u znanosti i visokom obrazovanju

nemaju održivu putanju financiranja. Iako je tijekom 2017. i 2018. došlo do određenog povećanja proračunskog izdvajanja, primjerice, 2018. godine izdvaja se 28 milijuna kuna iz proračuna više za znanost, ta se povećanja mogu smatrati tek prvim i nedovoljnim korakom prema adekvatnom financiranju. Ekonomski rast stvorio je određeni prostor za povećanje javne potrošnje, no prioriteta na koje je politika raspodijelila taj novac, po našem mišljenju, nisu niti razvojni niti racionalni.

Kontinuirano niska razina investicija u istraživanje od strane poslovnog sektora logična je posljedica kontinuirane deindustrijalizacije. Takvo stanje prati i značajan pad odobrenih patentnih prijava pri Europskom patentnom zavodu. Hrvatska politika najrazličitijim spektrom ekonomskih instrumenata tek treba pokazati da želi i može unaprijediti poslovni sektor temeljen na znanju i inovacijama kao nužan preduvjet većih stopa ekonomskog rasta.

SUSTAV NE MOŽE IZAĆI IZ KRIZE AKO POSTOJI NEBRIGA VLASTI I SAME AKADEMSKE ZAJEDNICE.

Nebrojeno puta je rečeno da je imperativ svake države ulagati i pojačano brinuti o obrazovanju i znanosti, pri čemu je riječ briga važnija od riječi ulagati.

Prije četiri godine jasno smo rekli – bez promjene postojeće ekonomske paradigme, u kojoj je zahvaljujući nepripremljenim i nepromišljenim politikama zatočena Republika Hrvatska, daljnje štete u ovom sustavu nije moguće izbjeći. Nažalost, naša prognoza pokazala se točnom.

U mrtvom trokutu nekompetentne znanstvene politike, fragmentirane znanstvene i sveučilišne zajednice i blokirajuće ekonomske politike, znanost i visoko obrazovanje kreću se tunelom na čijem se kraju ne vidi svjetlo. Posljedice su dramatične i u nekim segmentima, nepopravljive. O tome je nužno podizati razinu svijesti, kako u Sindikatu i akademskoj zajednici tako i u cijelom društvu. Znatan dio nastavnika i znanstvenika svjestan je da se devastirajući procesi ne mogu izbjeći bez reformskih zahvata. Ako sveučilišta, veleučilišta, visoke škole i instituti ne daju doprinos amortizaciji devastirajućih posljedica ekonomske i društvene krize kroz kvalitetno obrazovanje i transfer tehnologije u suradnji s gospodarstvom, oni gube svoju društvenu ulogu. Stoga je nužno, sukladno smjernicama strateških dokumenata, da inovacije, uz obrazovanje i znanost, postanu treća misija sveučilišta.

PRAVCI NA KOJIMA SE NAŠA DJELATNOST SUSTAVNO UNAZAĐUJE. Dosadašnje promjene u sustavu financiranja generirane od strane Ministarstva rijetko su doprinosile poboljšanju učinkovitosti sustava, a češće njegovom održavanju na sve manjem iznosu proračunskog novca. Neke od poduzetih reformi u sustavu financiranja, primjerice uvođenje tzv. višegodišnjeg institucijskog financiranja znanosti (VIF) te projektno financiranje kroz Hrvatsku zakladu za znanost, što zbog podfinanciranosti što zbog loših procedura, za sada ne ispunjavaju očekivanja njihovih kreatora, a još manje samih znanstvenika.

Visoka doza netransparentnosti prati i dosadašnje financiranje sveučilišta kroz mehanizam programskih ugovora. Sustav praćenja kvalitete kroz reakreditacijske procese, vođen od strane AZVO-a značajan je napredak u sustavu osiguranja kvalitete, ali nikada nije doživio svoju punu afirmaciju kroz utjecaj na financiranje institucija (nego se provode paralelni sustavi mjerenja kvalitete kroz različite indikatore), a dijelom je kompromitiran neusvajanjem akreditacijskih preporuka za 25 javnih znanstvenih instituta od strane Ministarstva. Rijetki pokušaji NVZVOTR da predlaže i potiče donošenje mjera za unaprjeđenje kvalitete cjelokupne znanstvene djelatnosti su na svakom koraku marginalizirani i ignorirani. U dosadašnjim strukturnim transformacijama resorno Ministarstvo je gotovo u cijelosti izgubilo utjecaj na inovacijsku politiku i transfer tehnologije kao bitan element misije sveučilišta i javnih instituta.

Može se također govoriti o drugim posljedicama koje sustav trpi kao što je nemogućnost učinkovitog, dakle autonomnog, ali društveno odgovornog upravljanja ustanovama u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, što otežava njihov optimalan razvoj uključujući nemogućnost kadrovske razvoja (nemogućnost definiranja jasnih politika razvoja karijera, neizvjesna reprodukcija znanstvenog kadra, slaba briga za mlade znanstvenike).

Bez obzira na naizgled izdašno financiranje kroz strukturne i kohezijske fondove EU-a, ipak se i dalje može govoriti o kontinuiranom urušavanju nastavne i istraživačke infrastrukture, posebice nakon ukidanja financiranja kapitalne i srednje opreme te ukidanjem povrata PDV-a na kupnju znanstvene opreme.

ZABRINJAVAJUĆI PORAST PRAVNE NESIGURNOSTI ILI BEZAKONJA U SUSTAVU. U proteklih četiri godine svjedočili smo nizu neetičkih i nezakonitih postupaka u akademskoj i istraživačkoj zajednici slijedom kojih je ona u smislu zakonitosti, transparentnosti i demokratičnosti rada i djelovanja, a

posljedično i razine pravne sigurnosti, postala samo odraz poraznog stanja društva u cjelini. Pod utjecajem pojedinaca i interesnih skupina i u toj se zajednici relativiziraju najviši etički standardi, ne provode se zakoni, a propisane procedure ispunjavaju se kao forma bez sadržaja sa svrhom opravdanja propusta ili u suštini pogrešnih, neetičnih ili nezakonitih postupaka.

Odgovornost za stanje pravnog i stvarnog kaosa u sustavu znanosti i visokog obrazovanja podijeljena je na gotovo sve njegove dionike od izvršne i zakonodavne vlasti do interesnih skupina i pojedinaca u sustavu s pogrešnim shvaćanjima odnosa dužnosti koje imaju kao znanstvenici, nastavnici i članovi akademske zajednice, pa rad u sustavu znanosti i visokog obrazovanja vide prilikom za zaradu, osobnu promociju ili pak ostvarenjem drugih partikularnih interesa.

Akademska zajednica nije dovoljno odlučno reagirala na problematiku plagijata u svojim redovima, a najmoćniji lobiji u njoj su iz Hrvatske uspjeli protjerati znanstvenike s najvišim znanstvenim i moralnim integritetom. Na do sada neviđeno institucionalno nasilje provedeno od strane Sveučilišta u Zagrebu nad Filozofskim fakultetom i Hrvatskim studijima kao njegovim sastavnicama i povredu njihova prava na autonomiju znanstvenog i nastavnog rada, najviša tijela tog Sveučilišta uopće nisu reagirala. U svom nezakonitom postupanju (ne ispunjavanju zakonskih obveza prema tijelima izvršne vlasti i tijelima s javnim ovlastima, ne poštivanje internih akata i marginaliziranje uloge i značaja statutarnih tijela Sveučilišta, ograničavanje slobode govora i dr.)

Sveučilište, osim Sindikata znanosti, nije imalo ozbiljnijeg kritičara ni u redovima akademske zajednice niti u redovima izvršne vlasti. Suprotno, u nekim svojim postupcima imalo je svesrdnu pomoć sudova, a naročito Ustavnog suda RH koji o prijedlozima Sveučilišta u Zagrebu, suprotno svojoj praksi, vrlo žurno odlučuje, četiri prijedloga u tri godine, i naravno uvijek, pod paravanom zaštite pogrešno shvaćenog koncepta autonomije sveučilišta, sudi u njegovu korist. Sindikatu je o jednom prijedlogu odlučivao četiri godine.

Trenutno je u proceduri ocjene ustavnosti i zakonitosti članak Zakona koji propisuje pravo i obvezu Ministarstva znanosti i obrazovanja da provodi upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata sveučilišta. Ukidanjem tog članka država bi izgubila jedini preostali mehanizam putem kojega donekle može kontrolirati ispunjava li sveučilište zakonito javne ovlasti u području znanosti i visokog obrazovanja.

S druge strane niti izvršna vlast ne provodi svoje zakonske dužnosti, primjerice kada se radi o provedbi upravnog nadzora ili kada treba osigurati zakoniti rad institucija. Štoviše u nedogled pušta takvo stanje.

Posebno zabrinjava što je Vrhovni sud pravo na štrajk na sveučilištu za kršenje akademskih sloboda proglasio bez ikakve pravne osnove nezakonitim.

DEFINIRANJE I PONOVA AFIRMACIJA KLJUČNIH VRIJEDNOSTI. Osim identifikacije uočenih slabosti valja konstatirati da nedostacima sustava pogoduje i dugogodišnja nedefiniranost temeljnih odnosa i prioritetnih vrijednosti na kojima sustav treba počivati. S tim u vezi ističemo ciljeve, vrijednosti i načela bez čije implementacije po našem sudu nije moguće očekivati uspostavu učinkovitog sustava znanosti i visokog obrazovanja. Na afirmaciji upravo ovih načela temeljit će se i znanstvena i obrazovna politika Sindikata u narednom razdoblju. Stoga posebno ističemo:

- visoko obrazovanje treba biti isključivo **javno dobro**. Potrebno je preispitivati odnose javnog i privatnog obrazovanja s aspekta motiva i društvene korisnosti;
- **jednaki pristup** visokom obrazovanju od preddiplomskog do doktorskog studija, pod istim uvjetima i uz konačno i nedvosmisleno osiguravanje **javno-financiranog obrazovanja za sve**;
- **jačanje kvalitete i učinkovitosti** radnog procesa prema načelu društvene odgovornosti;
- unapređenje **vrednovanja kvalitete** ustanova i pojedinaca, uz **povezivanje financiranja s rezultatima vrednovanja pri čemu se valja** suzdržati od nekritičkog prenošenja stranih modela.
- osiguravanje materijalnih **uvjeta za rad i razvoj** javnih instituta i visokih učilišta,
- **potpora izvrsnosti** u istraživanju uz kontinuiranu brigu za skladan razvoj cjelokupnog znanstvenog sustava;
- rješavanje problema **neučinkovitog studiranja** na svim razinama,
- povećanje **instrumenata financiranja znanstvenog rada** koji će bolje služiti znanstvenoj zajednici u cjelini;
- **osnaživanje sveučilišta i javnih instituta kao generatora tehnoloških inovacija**

- usklađivanje **kapaciteta visokih učilišta** s upisnim kvotama i usklađivanje upisnih kvota i studijskih programa s dugoročnim potrebama društva,
- svođenje **studijskih programa** na razumnu mjeru na svim razinama visokog obrazovanja.
- **otvorenost sustava visokog obrazovanja i znanosti međunarodnom a napose europskom istraživačkom prostoru**, jačanje međunarodne mobilnosti s kontinuiranom brigom za nacionalne znanstvene prioritete i razvoj vlastitih ljudskih resursa;
- zaštita **autonomije sveučilišta** u čijem središtu je očuvanje i unapređenje akademskih prava i sloboda pojedinaca, članova akademske zajednice. Potrebno je stalno kritički upozoravati na **iskrivljene interpretacije autonomije sveučilišta** unutar samoga sveučilišta, koja se prečesto svodi samo na pitanje upotrebe novca bez polaganja računa široj društvenoj zajednici;
- afirmiranje **financijske autonomije** u funkciji ostvarenja misije sveučilišta i akademskih sloboda. Financijska autonomija pretpostavlja uvođenje cjelovitih **programskih ugovora** uz kompetentno i transparentno periodično vrednovanje, što ne smije postati nesputani okvir za komercijalizaciju visokog obrazovanja i znanosti i za pretvaranje naših ustanova u profitne centre radi zadovoljavanja privatnih interesa na javnom dobru. Ne treba pobrkati komercijalizaciju rezultata istraživanja, što je poželjno, od pretvaranja komercijalnih ciljeva u prioritete ustanova;
- reorganizacija javnih sveučilišta i jačanje **integracijskih silnica**, uspostavom organizacijskog modela na tragu modernih i učinkovitih svjetskih sveučilišta;
- razvoj **upravljačkih kompetencija čelnika** javnih sveučilišta i njihovih sastavnica, veleučilišta, visokih škola i javnih znanstvenih instituta;
- jasno definiranje misije, razine autonomije i strateških pravaca istraživanja javnih **znanstvenih** instituta, uz uvođenje **vjerodostojnih** kriterija vrednovanja znanstvene izvrsnosti u javnim institutima.
- Nužno je osigurati **pretpostavke za ravnopravni razvoj** svih znanstvenih područja, polja i grana. Valja se suprotstaviti zapostavljanju humanističkih i društvenih znanosti u okviru kojih se mora očuvati proučavanje i unaprjeđivanje znanja značajnih za razvoj hrvatske kulture i društva;
- Izgrađivanje i intenziviranje sustava **cjeloživotnog učenja**, u čemu značajno zaostajemo za razvijenim svijetom;
- Omogućavanje transparentnog **izbora kompetentnih osoba** u ključna tijela koja određuju strateške odrednice ili modele financiranja sustava znanosti i visokog obrazovanja (Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj, Hrvatska zaklada za znanost)

UČITELJ I NASTAVNIK KAO NAJVAŽNIJA PROFESIJA ZA BUDUĆNOST HRVATSKE. U svjetlu aktualnih rasprava, polemika i nepotrebnih ideoloških prijepora oko (ne)provođenja kurikularne reforme, ponavljamo naša stajališta usvojena na zadnjem Saboru Sindikata. Niti zemlje sa znatno naprednijim sustavom obrazovanja i znanosti, i posljedično s naprednijim gospodarstvom, nisu i neće biti u stanju predvidjeti najtraženija znanja, vještine i zanimanja u svijetu sutrašnjice. U svjetlu ove neizvjesnosti jedna je stvar sasvim izvjesna: ključnu kvalitetu za održivi razvoj društva predstavljaju kreativno obrazovani mladi ljudi koji vladaju temeljnim znanjima, fleksibilni su, spremni na promjene i osposobljeni za cjeloživotno učenje. Za stvaranje takve populacije presudno je zanimanje učitelja, profesora i nastavnika, od osnovnog do visokog obrazovanja. Ulaganje upravo u ovu profesiju jedina je nacionalna investicija u ljudski kapital koja će sasvim sigurno dati rezultate koji kao društvo nužno trebamo. To je jedini strateški razvojni potez u kojem nije moguće pogriješiti. Stoga, u skladu s recentnim trendovima u obrazovanju i društvenim potrebama, nastavnici od osnovne škole do visokog obrazovanja moraju biti prepoznati, priznati i tretirani kao najvažnija profesija u Republici Hrvatskoj. U skladu sa smjericama međunarodnih strateških dokumenata potrebna je afirmacija niza mjera za daljnji razvoj nastavničke profesije i u sustavu visokog obrazovanja, i to poboljšanjem materijalnog statusa i društvenog ugleda nastavničke profesije.

KADROVSKA POLITIKA. Nužno je asistentima sačuvati radni odnos sukladno preporukama Europske komisije, a suprotstaviti se tendencijama koje mlade ljude žele pretvoriti u stipendiste bez socijalnog i zdravstvenog osiguranja. Status i prava asistenata koji rade na javnim znanstvenim ustanovama mora biti jednak, neovisno o izvoru njihova financiranja (HRZZ, EU projekti, programski ugovori, drugi kompetitivni istraživački projekti, projekti s gospodarstvom...). To smo i dokazali našim uspješnim zalaganjem u sprječavanju pokušaja degradacije položaja doktoranda Hrvatske zaklade za znanost. Ustrajno ćemo se

opirati bilo kakvim tendencijama da asistenti sami sebi plaćaju školarinu za poslijediplomske studije.

Nužno je regulirati rad nakon umirovljenja koji je ovom sustavu prijeko potreban u mnogim njegovim dijelovima. Nužno je urediti načine i mogućnosti napredovanja u skladu s načelima autonomije sveučilišta. Nužno je održati zaštitnu donju cijenu rada za svako radno mjesto u našim ustanovama kao ulazni element kalkulacije pri ugovaranju programskih ugovora. U suprotnom, moguć je pravi kaos u odnosima plaća u zemlji s otvorenim prostorom za šikaniranje nepoćudnih znanstvenika i nastavnika.

PARLAMENTARNI I AKADEMSKI KONSENZUS KAO NUŽNI UVJET PROMJENA. Vodeći politički čimbenici u Hrvatskoj već dulji niz godina nisu sposobni ni spremni pokrenuti reformu znanosti i obrazovanja. Očigledno je za njenu realizaciju nužna uspostava nacionalnog i političkog konsenzusa koja će zamijeniti aktualnu borbu utjecajnih pojedinaca i skupina u održavanju postojećeg stanja radi očuvanja osobnih i partikularnih interesa.

Stoga je ovaj dokument ponovo prije svega poziv na korjenite promjene i uspostavu nužnog konsenzusa, kako unutar parlamentarnih stranaka tako i unutar akademske zajednice.

U Zagrebu, 16. 4. 2018. godine

Pripremili za Sabor Sindikata po ovlaštenju Velikog vijeća

prof. dr. sc. **Petar Pervan**, član Malog vijeća, spisateljski intervenirao
dr. sc. **Tvrtko Smital**, član Malog vijeća, spisateljski intervenirao
Vilim Ribić, predsjednik Velikog vijeća, spisateljski intervenirao
prof. dr. sc. **Igor Radeka**, predsjednik Sindikata, sudjelovao raspravno
Matija **Krofflin**, makroekonomist Sindikata, spisateljski doprinio
Ana **Petošić**, voditeljica pravne službe, spisateljski doprinijela